

УДК 327(510 + 6)

Сидорук Т. С.*Науковий керівник: Конопка Н. О.,
кандидат історичних наук, доцент*

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН КНР ТА ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглянуто ключові аспекти двосторонніх відносин КНР та Південно-Африканської Республіки на сучасному етапі. Досліджено особливості політичного діалогу між державами з часу встановлення дипломатичних відносин до сьогодні. Проаналізовано динаміку торгівельної та інвестиційної діяльності КНР, проблеми та перспективи зовнішньоекономічної діяльності Китаю в Південно-Африканській Республіці.

***Ключові слова:** КНР, ПАР, співробітництво, політичний діалог, торгівля, інвестиції.*

Sydooruk T.S.

KEY ASPECTS OF BILATERAL RELATIONS BETWEEN PRC AND THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICAN AT THE CURRENT STAGE

In the article the key aspects of the bilateral relations between PRC and Republic of South Africa at the present stage are considered. The features of the political dialogue between States from the moment diplomatic relations were established to the present day are investigated. The dynamics trade and investment activity of PRC, problems and prospects of China's foreign economic activity in the Republic of South Africa are analyzed.

***Key words:** PRC, RSA, cooperation, political dialogue, trade, investment.*

КНР, будучи економічним гігантом, продовжує стрімко заповнювати ринки Африки, надавати необхідні інвестиції та гуманітарну допомогу для розвитку країн. Африканські держави є привабливими для КНР своїми багатими запасами природних ресурсів.

Особливу увагу КНР приділяє Південно-Африканській Республіці. ПАР вважається найбільш розвинутою державою в Африці, також її називають «воротами в Африку» і неофіційним лідером континенту. Це єдина з африканських держав, яка входить в BRICS і є членом G-20. При обговореннях можливого розширення Ради Безпеки ООН ПАР найчастіше розглядається як можливий претендент від Африки. Також ПАР багата на корисні копалини, серед яких золото, марганець, діаманти і нікель, які експортуює КНР.

Дослідженням двосторонніх відносин між КНР та ПАР займається низка іноземних дослідників, науковців та політологів. Колишній американський посол в Ефіопії Девід Шинн (David Shinn) у своїй книзі розглядає широкий спектр сфер співпраці, зокрема політичну, торговельну, інвестиційну, які визначають особливості двосторонніх відносин між всіма африканськими країнами та КНР, в тому числі з ПАР [14]. Кріс Алден (Chris Alden) у своїй книзі описав ключові аспекти торговельних відносин між країнами, а також їх вплив на політичні відносини [1]. Аналізуючи роботи Боба Векеси (Bob Wekesa) можна простежити еволюцію політичних та економічних відносин КНР та ПАР з часу встановлення дипломатичних відносин до 2018 року [16].

При дослідженні окресленої теми розглядався цілий комплекс таких джерел, як урядові ресурси Китаю та ПАР, виступи політичних діячів під час офіційних зустрічей, сайти Міністерств закордонних справ двох держав та новинні портали, в яких містяться огляди актуальних подій.

Мета статті – проаналізувати політичний та економічний діалог між Китаєм та ПАР. Реалізація мети передбачає виконання наступних науково-дослідних завдань:

- дослідити політичний діалог між Китаєм та ПАР;
- проаналізувати торговельно-економічні відносини між країнами;
- розкрити суть інвестиційної політики КНР у Південно-Африканській Республіці.

Дипломатичні відносини між КНР та ПАР стрімко розвиваються і за цей час між країнами встигли скластися досить близькі взаємини. Активний дипломатичний обмін, бурхливо зростаюча торгівля, розвиток співробітництва в інвестиційній сфері, плідні культурні та наукові зв'язки – все це дозволяє говорити про те, що Південно-Африканська Республіка стала провідним африканським партнером КНР.

Політичний діалог та дипломатичні відносини між КНР та ПАР були встановлені у 1998 р. Як наслідок кількість як офіційних, так і неформальних контактів між країнами зростала. Президент ПАР

Нельсон Мандела здійснив свій перший офіційний візит в КНР у 1999 р., а його наступник, Табо Мбекі, у 2001 р. Також у 2004 р. КНР відвідував віце-президент ПАР Джекоб Зума, а у 2006 р. – вдруге відвідав країну президент Табо Мбекі. ПАР увійшла в число країн, які відвідав у лютому 2007 р. голова КНР Ху Цзіньтао. У своїй заяві китайський лідер заявив, що КНР і ПАР є провідними країнами відповідно Азії і Африки, а стратегічне партнерство між ними сприяло офіційним візитам на високому рівні та плідній, взаємовигідній співпраці у міжнародних та регіональних справах [9].

Китайсько-південноафриканські відносини значно розширилися у 2010 р. після низки офіційних візитів. У серпні 2010 р. президент ПАР Якоб Зума з 17 членами кабінету міністрів та 300 бізнесменами відвідали КНР. У ході візиту було підписано «Пекінську декларацію» про встановлення всебічного стратегічного партнерства між КНР та Південно-Африканською Республікою, що означало поглиблення відносин між країнами у торговельній та інвестиційній сфері [13]. У листопаді цього ж року віце-президент КНР Сі Цзіньпін підписав у ПАР двосторонній меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в галузі геології та видобутку корисних копалин, а також угоду про співпрацю в енергетичному секторі Південно-Африканської Республіки [4].

У вересні 2011 р. віце-президент ПАР Мотланде вчергове відвідав Пекін. Результатом зустрічей стало підписання угоди на 2,5 мільярда доларів США між Банком розвитку КНР та Банком розвитку ПАР [3]. 17 липня 2012 р. у Пекіні відбувався п'ятий форум китайсько-африканського співробітництва (FOCAS), під час якого було сформовано ключові аспекти розвитку двосторонніх відносин [20]. А у грудні 2014 р. Джейкоб Зума та Сі Цзіньпін підписали стратегічний план співпраці між КНР та Південно-Африканською Республікою на 2015 – 2024 рр., а також угоди про співробітництво в ключових сферах економіки, торгівлі, інвестицій та сільського господарства [19].

Особливим у відносинах КНР та ПАР був 2015 р., протягом якого кількість двосторонніх візитів суттєво збільшилася. У липні ц.р. віце-президент Кирило Рамафоса на чолі делегації поїхав до КНР. У вересні президент Д. Зума був присутній на святкуванні 70-річчя заснування Китайської Народної Республіки, а 2 грудня Сі Цзіньпін здійснив свій третій візит до ПАР на саміт Форуму співробітництва між Китаєм та Африкою (FOCAS). Завдяки цим зустрічам співробітництво між країнами поглибилось і 2015 р. назвали «роком Китаю в ПАР» [18].

У 2018 р. відзначалася 20-та річниця встановлення дипломатичних відносин між КНР та ПАР. Про цю подію посол Китаю Лін Сонгтянь у своїй статті «Китайсько-Південно-Африканські відносини – золотий час врожаю» написав, що спільними зусиллями країн двосторонні відносини здійснили потрійний перехід від партнерства до стратегічного партнерства і до всебічного стратегічного партнерства. Також відносини між Китаєм та ПАР мають чотири переваги – політичну взаємну довіру, економічну взаємодію, міжнародну координацію та дружбу [5].

Останній офіційний візит до ПАР відбувся 25 травня 2019 р. Спеціальний посланник Генерального секретаря ЦК Комуністичної партії Китаю Сі Цзіньпіна Хао Мінцзін відвідав церемонію інавгурації президента ПАР Матамела Кирила Рамафоси [11]. А на зустрічі голови КНР Сі Цзіньпіна з президентом ПАР Кирилом Рамафосою на 11 саміті BRICS у Бразилії 14 листопада 2019 р. Сі Цзіньпін пообіцяв надалі активно розширювати двосторонню торгівлю та інвестиції, а також співпрацювати в таких галузях, як інфраструктура та транспорт [7].

Політичний діалог сприяв підписанню вигідних економічних та торговельних угод для обох країн. Економічний чинник завжди був в основі китайських відносин з Південно-Африканською Республікою. Тому не дивно, що КНР вже десять років поспіль (з 2009 р.) залишається найбільшим торговим партнером ПАР, а Південно-Африканська Республіка, зі свого боку, є найбільшим торговим партнером КНР в Африці протягом дев'яти років (з 2010 р.) [16]. У 2018 р. двосторонній товарообіг між КНР та ПАР досяг 43,55 мільярда доларів, що у 27 разів більше з моменту встановлення дипломатичних відносин. На частку ПАР припадають 28% китайської торгівлі з Африкою, а темпи торговельного розвитку з року в рік зростають в середньому на 20%. За даними 2018 р. ПАР експортує до Африки: руди та золу на 6 млрд; залізо і сталь на 773 млн; мідь на 335 млн; тканини на 295 млн; продукти харчування на 224 млн; перли, дорогоцінне каміння, метали та монети на 200 млн доларів США [15].

ПАР – єдина африканська країна, яка має спільні підприємства з китайськими компаніями. Зокрема, South Africa's Sasol з Ningxia Luenergy та High Chemistry Investment Group, яка є глобально інтегрованою хімічною та енергетичною компанією. Також у 1998 р. було утворено спільне гірничо-металургійне підприємство між корпорацією розвитку провінції Лімпопо та компанією Sinosteel, які зачували ASA Metals [16].

У 2016 р. в ПАР було понад 140 середніх і великих китайських компаній із загальною сумою інвестицій 13 млрд дол. США, які створили близько 30 тис. робочих місць для південноафриканців. А прямі інвестиції КНР в ПАР у 2017 р. досягли понад 25 млрд дол., що більше у 100 разів з моменту встановлення дипломатичних відносин [5]. У березні 2014 р. компанія CNR Dalian Locomotive & Rolling Stock Co. підписала контракт на поставку 232 локомотивів до південноафриканської державної залізничної компанії Transnet, загальною вартістю 900 млн. доларів. Китайський виробник побутової техніки Hisense, маючи власні підприємства в ПАР, набув популярності в країні. А у липні 2016 р. Huawei створив перший в Африці центр інновацій та досвіду інформаційних технологій та комунікацій, який знаходиться в ПАР. Центр є платформою для розвитку інноваційних технологій для місцевих малих та середніх підприємств. А у кількох місцевих університетах за сприяння центру було відкрито лабораторії [8].

Основною проблемою китайсько-південноафриканських відносин є невдоволення населення щодо діяльності китайських компаній, які заповнили усю країну. Причиною цього є зневажливе ставлення китайських компаній до навколишнього середовища, вивезення з країни ресурсів, запрошення китайських фахівців на ключові посади, регресія місцевого бізнесу та втрата робочих місць. У 2014 р. інститутом Pew Research Center було проведено опитування в ПАР, в результаті якого виявилось, що 40% населення негативно відноситься до присутності КНР в регіоні [6]. Так професор Південноафриканської інституту міжнародних відносин Кріс Алден вважає, що об'єми китайських промислових товарів негативно позначилися на місцевих виробництвах, особливо на текстильній промисловості [2].

Уряд ПАР намагається вирішити ці проблеми, адже китайські інвестиції є ключовими для розвитку держави. Тому у 2014 р. була запропонована ініціатива включити китайську мову до національної системи освіти ПАР як другу додаткову, для того аби населення мало більше можливостей працювати у китайських компаніях і навчатися за кордоном. 17 вересня оголосили «Днем китайської мови в Південно-Африканській Республіці», який відзначатиметься щорічно [10].

КНР на території ПАР для поширення своєї культури, відкрив найбільшу кількість центрів в Африці – шість Інститутів Конфуція та три кабінети Конфуція. Курси китайської мови пропонуються в 45 початкових та середніх школах, у яких навчаються понад 9 тис. учнів [12].

Також за останні 20 років співпраці країни активізували міжурядові обміни. ПАР зацікавлена в збільшенні кількості туристів, в налагодженні тісних контактів з окремими китайськими провінціями та містами. Також КНР стає все більш популярним напрямом навчання для південноафриканських студентів. Зокрема у 2017 р. в КНР навчалось понад 2600 південноафриканських студентів. Щороку їхня кількість збільшується на 11,5%. Також уряд КНР надає понад 100 державних стипендій студентам з ПАР кожного року, а у 2018 р. були надані 31 додаткові на 2018 – 2019 навчальний рік [9].

Підсумовуючи усе вищезазначене можна дійти висновку, що відносини КНР з ПАР стрімко розвиваються і є важливими для обох країн. З моменту встановлення дипломатичних відносин у 1998 р. до 2019 р. співпраця між державами поглибилась від партнерства до стратегічного, а потім до всебічного стратегічного партнерства, що зробило ПАР найбільшим торговим партнером КНР у Африці. За останні 20 років КНР та Південно-Африканська Республіка посилили свою співпрацю та координацію на світовій арені. Оскільки це дві країни, що розвиваються вони дотримуються схожих поглядів на розвиток країни, безпеку та міжнародний порядок, поділяють думки щодо основних міжнародних справ та проблем, що виникають у світі. Дві країни тісно координують та співпрацюють між собою у таких міжнародних організаціях та багатосторонніх зустрічах, як ООН та G20. Також КНР та ПАР тісно співпрацюють між собою у BRICS та на самітах FOCAC.

Все це дає зрозуміти, що відносини КНР та ПАР у майбутньому будуть розширюватися і поглиблюватися. Країни активізуватимуть зустрічі на вищому та найвищому рівні, продовжуватимуть надавати одна одній підтримку з питань, що стосуються основних інтересів та проблем на африканському континенті, та підтримуватимуть співробітництво в міжнародних та регіональних організаціях. Також КНР та ПАР поглиблять співпрацю в ключових сферах, таких як промисловість, ресурси та енергетика, інфраструктура, культура та туризм, що дасть більш широкі перспективи розвитку як для ПАР, так і для КНР.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш глибокому вивченні особливостей двосторонніх відносин між КНР та ПАР у міжнародних організаціях та багатосторонніх зустрічах таких, як G20, BRICS та FOCAC, а також у торгівельній співпраці країн на африканському континенті.

Джерела та література

1. Alden C. China in Africa. Zed Books. 2007. p. 176.
2. Alden C., Large D., Soares de Oliveira R. China returns to Africa: Anatomy of an Expansive Engagement. Real Instituto Elcano. 2008. December 11. URL: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/DT51-2008
3. China Looking to Enhance Ties with South Africa. 2point6billion. 2011. October 3. URL: <http://www.2point6billion.com/news/2011/10/03/china-looking-to-enhance-ties-with-south-africa-10252.html>
4. China wants SA red tape sorted out. Fin24. 2010. November 17. URL: <https://m.fin24.com/Economy/China-wants-SA-red-tape-sorted-out-20101116>
5. Chinese Ambassador Lin Songtian: China-South Africa Relations Embracing the Golden Time of Harvest. Embassy of the people's republic of China in the republic of South Africa. 2019. February 2. URL: <http://za.china-embassy.org/eng/sgxw/t1637292.htm>
6. Global Opposition to U.S. Surveillance and Drones, but Limited Harm to America's Image. Pew Research Centre. 2014. July 14. URL: <http://www.pewglobal.org/2014/07/14/global-opposition-to-u-s-surveillance-and-drones-but-limited-harm-to-americas-image/>
7. Huaxia C. China ready to promote strategic partnership with South Africa: Xi. XinhuaNet. 2019. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2019-11/15/c_138556365_2.htm
8. Hui Z. New Opportunities for China-South Africa Relations in the New Era. China Today. 2018. April 10. URL: http://www.chinatoday.com.cn/ctenglish/2018/ii/201804/t20180410_800126212.html
9. Jintao H. Arrives in Pretoria for State Visit to South. Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China. 2007. June 2. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/fzs_663828/gjlb_663832/3094_664214/3096_664218/t297427.shtml
10. Le Roux M. South Africa – China Textile Pact Welcomed. Mail&Guardian. 2006. June 22. URL: <http://mg.co.za/article/2006-06-22-south-africachina-textile-pactwelcomed>
11. President Xi Jinping's Special Envoy Hao Mingjin to Attend South African President's Inauguration Ceremony. Ministry of Foreign Affairs the People's Republic of China. 2019. May 23. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/wsrc_665395/t1666226.shtml
12. SA designates National Chinese Language Day. China consulate. 2018. URL: <http://capetown.china-consulate.org/eng/xwdt/t1686883.htm>
13. Satchu A.K.. South Africa-China trade ties: President Zuma bids to shore up 'Gateway to China' status. The Christian Science Monitor. 2010. URL: <https://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2010/0825/>

South-Africa-China-trade-ties-President-Zuma-bids-to-shore-up-Gateway-to-China-status

14. Shinn D., Eisenman J. China and Africa A Century of Engagement. University of Pennsylvania Press. 2010

15. South Africa exports from China. TRADING ECONOMICS. 2020. February. URL: <https://tradingeconomics.com/south-africa/exports/china>

16. Wekesa B. South Africa-China relations at 20 years, Part II: Retracing economic engagements. Africa-China reporting. 2017. November 22. URL: <https://africachinareporting.co.za/2017/11/south-africa-china-relations-at-20-years-part-ii-retracing-economic-engagements/>

17. Wenjun C. Twenty years on, China-SA relations embrace a new chapter. BusinessDay. 2018. September 25. <https://www.businesslive.co.za/bd/world/asia/2018-09-25-twenty-years-on-china-sa-relations-embrace-a-new-chapter/>

18. Xi Jinping Arrives in Pretoria, Starting State Visit to South Africa. Embassy of the people`s republic of China in the republic of South Africa. 2015. February 2. URL: <http://za.china-embassy.org/eng/zngx/zzgx/t1322593.htm>

19. Xi Jinping Holds Talks with President Jacob Zuma of South Africa, Comprehensively Planning Bilateral Cooperation and Injecting New Impetus into China-South Africa Relations. China mission. 2014. December 4. URL: <http://www.chinamission.be/eng/zgwj/t1217316.htm>

20. Zuma jets off to China for partnership talks. Mail & Guardian. 2012. July 18. URL: <https://mg.co.za/article/2012-07-18-59-zuma-jets-off-to-china/>